

Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Durumlarına, Aile İçindeki Konumlarına ve Aile İçi İlişkilerine İlişkin Görüşlerinin “Çiçek Ailesi Resmi Çiz” Testi Aracılığıyla İncelenmesi

Researching on the View Related Affect-State, Position in the Family and Inter-Family Relationship of Psychological Counselor Candidates through “Draw a Picture of Flower Family Test”

Zöhre Kaya^{id}, Gamze Mukba^{id}, Rana Özkan^{id}

Öz. Bu çalışmanın amacı, psikolojik danışman adaylarının duygu durumları ve aile ilişkilerine ilişkin görüşlerinin “Çiçek Ailesi Resmi Çiz” testi aracılığıyla incelenmesidir. Araştırmanın katılımcılarını, 2017-2018 eğitim öğretim yılında Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı lisans 1. ve 2. sınıf öğrencilerinden gönüllü öğrenci oluşturmuştur. Nitel araştırma desenine göre tasarlanan bu çalışmanın verileri, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği aracılığıyla toplanmıştır. Katılımcıların görüşlerine dayalı olarak “duygu”, “bireyin aile içindeki yeri”, “bulunduğu ailenin özellikleri” ve “aile içi ilişkiler” olmak üzere dört ana temaya ulaşıldığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak araştırmaya katılan psikolojik danışman adaylarının çizdikleri resimler ve resimlere dair görüşleri bağlamında “Çiçek Ailesi Resmi Çiz” Testi aracılığıyla bireylerin duygu durumları ve aile içi ilişkileri hakkında ipuçları elde edilebildiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler. “Çiçek Ailesi Resmi Çiz” testi, Aile içi ilişki, Psikolojik danışman adayları

Abstract. The aim of this study is to examine the views of psychological counselors about their affect-states and their family relations through the “Draw a Flower Family Picture test”. The data of the study, which was designed according to qualitative research design, was collected through semi-structured interview technique. Based on the opinions of the participants, four main themes were reached: “affect-state”, “the place of the individual in the family”, “family characteristics” and “family relations”. As a result, it can be said that in the context of the pictures that the participants as the psychological counselor candidates drew and the opinions of them, the clues about their affect-state situations and their inter-family relations can be obtained.

Key words. “Draw a Flower Family Picture” test, Inter-family relationship

Dr. Öğrt. Üyesi Zöhre Kaya
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Van/Türkiye
e-mail: zohrekaya@yyu.edu.tr

Öğrt. Gör. Gamze Mukba
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Van/Türkiye
e-mail: gamzemukba@yyu.edu.tr

Rana Özkan
Milli Eğitim Bakanlığı, Van/Türkiye
e-mail: ranaozkan@hotmail.com

Geliş/Received:25.12.2018/December, 25, 2018
Düzeltilme/Revision: 28.03.2019/March, 28,2019
Kabul/Accepted: 20.04.2019/April, 20, 2019

Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği
Turkish Psychological Counseling and Guidance Association

Psikoloji alanında, insan davranışını anlamak, açıklamak ve davranışın belirleyicilerini saptamak amacıyla birçok yöntem ve materyalden yararlanılmaktadır. Psikolojik testler; bireyin gelişimsel dönemlerine uygun olarak hazırlanan, psikolojik değişkenleri ölçmeyi ve değerlendirmeyi amaçlayan materyallerdir. Psikolojik test türünden biri olan yansıtıcı testler ise, psikanalitik kuramın önerileri doğrultusunda hazırlanmış mürekkep lekesi gibi belirsiz uyaranların yer aldığı testler olarak bilinmektedir (Yılmaz, 2017). Diğer bir ifadeyle, yansıtıcı testler, kişiliğin incelenmesinde kullanılan ve kişinin içinden gelen duygu ve düşünceleri metaforlar aracılığıyla (resim çizme gibi) serbest biçimde açığa çıkarmasına destek olan psikanalitik temelli testlerdir (Alibal, 1994). Bu testlerde belirsiz uyaranların kullanılmasının nedeni, testi alan kişinin iç dünyasını belirsiz uyaranlar aracılığıyla yansıtacağı düşüncesidir (Yılmaz, 2017). Bireylerin iç dünyalarını açığa çıkarma ve anlamada resim testlerinin önemli bilgiler sağladığı ve danışma sürecinde kullanımının işlevsel olarak birçok yararı olduğu üzerinde durulmaktadır. Aynı zamanda gözlemlenemeyen duygusal, bilişsel ve davranışsal süreçlerin ortaya çıkmasına olanak sağladığından çoğunlukla danışma sürecinde sanatın dışavurumcu özelliğinden yararlanılmaktadır (Yılmaz, 2017). Yukarıda belirtilen amaçlar doğrultusunda kullanılan resim testleri, bireyin içsel çatışmaları, zorlantıları ve bunlarla baş etme girişimleri ile içsel motivasyonları hakkında önemli ipuçları elde etmemize yardımcı olabilmektedir (Halmatov, 2016; Mukba, Kaya ve Özkan, 2018).

Resim testlerinin psikolojik danışmanlık alanında kullanılmaya başlanması, çocuk resimlerinin yorumlanmasının öneminin anlaşılması ve bu yönde çalışmaların arttığı döneme denk gelmektedir. Özellikle 1950'li ve 60'lı yıllar arasında psikoloji alanında çalışan birçok uzmanın, çocuk resimleri üzerinde çalışmaya başladıkları ve yapılan çizimlerle bireyin zihinsel ve duygusal gelişimi arasında bağlantı kurdukları görülmektedir (Çankırılı, 2011). Çocukların aile ve çevreleriyle olan yaşantı ve ilişkilerini hem sözel hem de sözel olmayan yollarla aktardıkları bilinmektedir. Çocuk resimleri bu sözsüz yollardan biri olarak kabul edilmekte ve çocuğun kendisine, ailesine karşı algısı, beklentileri, olumlu ve olumsuz deneyimlerini anlamada bir araç olarak kullanılmaktadır. Aynı zamanda bireyin çizimlerinin içinde yaşadığı çevreden, kültürden, mensubu olduğu milliyetden ve etnik grubundan etkilendiği (Lev-Wiesel ve Al-Krenawi, 2000) hususu göz önüne alındığında; değerlendirme yapılırken çocukların çizdikleri resimler ile bu özelliklerin dikkate alınması çocuğun zihinsel, duygusal ve ruhsal yaşantısı hakkında daha sağlıklı bilgiler elde etmemizi (Çankırılı, 2011) sağlayacaktır.

Çünkü çocuk resimleri, çocuğun nesnel dünya ile kurduğu ilişkinin ve o nesnel dünyayı değiştirme yolundaki yaratıcı eyleminin bir göstergesidir (Kırıçoğlu, 2002). Yavuzer'in de (2007) vurguladığı gibi, bireyi inceleme konusunda avantaj sağlayan resimler konu ve figür seçiminde rol oynayan kültürel ve sosyal belirleyicileri değerlendirme olanağı da sağlamaktadır.

Psikoanalitik kuram, çocuğun bilinçaltında yatan istek ve korkularının yaptığı resimlere yansıdığını ileri sürmektedir. Bu temel kabule dayalı olarak birçok kaynakta da vurgulandığı gibi (Halmatov, 2015; Kırıçoğlu, 2005; Yavuzer, 2007), çocukların duygu durumlarının resimleri yoluyla ölçülebileceği görüşü öne çıkmıştır. Yapılan çalışmalar, çocukların çizimlerinden yola çıkılarak onların kişiliklerine, o anki ruh haline inilebileceğini ve çizimi yapılan konuların çocuklar için farklı anlamlar taşıdığı yönündeki düşünceleri desteklediğini ortaya koymuştur (Burkitt, Barrett ve Davis, 2005). Çocuk resimleri samimi bir şekilde kâğıda çizgi olarak aktarılan duygu ve düşüncelerdir. Çünkü ifade edildiği üzere, çocuk bir objenin resmini çizerken, ona mutlaka kendisinden bir şeyler katar ve bu kattığı şeyler çoğunlukla kendisi için önemlidir (Halmatov, 2016).

Çocuk resimlerini konu edinen araştırmaların temelinde, çocukların duygu ve düşüncelerini sözlerden ziyade çizdikleri resimler aracılığıyla ifade ettikleri (Cherney, Seiwert, Dickey ve Flichtbeil, 2006; Einarsdottir, 2007) ve sözel olarak ifade edemedikleri duygularını çizdikleri resimlere yansıttıkları (Çankırılı, 2012; Yavuzer, 1998) görüşü yer alır. Resim çizimlerinin etkisine dair elde edilen bulgular; kolay açılmayan, sözel iletişim ile kendini ifade etmekte zorlanan ve iç dünyalarına ulaşamayan bireylerde kullanılabilir önemli bir teknik olduğunu göstermiştir. Bireyi tanıma ve değerlendirme aracı olarak resim çizme, hem çocuklar hem de yetişkinler için iletişimi sağlayan, kolaylaştıran ve zenginleştiren bir araç olarak bireylerin farkında olduğu ya da olmadığı duygu ve düşüncelerini daha iyi ortaya koymasını sağlayabilir (Halmatov, 2016). “Çiçek Ailesi Resmi Çiz” testi de bu amaçla kullanılan testlerden birisidir.

“Çiçek Ailesi Resmi Çiz” testi, Lebedeva tarafından bireyin ailesiyle ilgili algılarını, aile üyelerine yönelik yakınlık ya da uzaklıkları ve aile bireyleri arasındaki ilişki biçimlerinin boyutları hakkında ipuçları elde etmek amacıyla geliştirilmiştir (Lebedeva, 2011). “Çiçek” metafor olarak “aileye bağlı olma”, “çoğalma”, “sevgi”, “aileden uzak olma”, “neslin devamı”, “ölümü” sembolize edebilmektedir (Halmatov, 2016; Lebedeva, 2011). Alan yazına bakıldığında “Çiçek Ailesi Resmi Testi” ve “Çiçek Resmi Çiz Testi” kullanılarak çocuklarla

(Schapir, 1986) ve yetişkinlerle (Lebedeva, 2011) yapılan çalışmalarda, onların baskın duygu durumları, aile içindeki konumları ve aile üyelerine yakınlık uzaklıklarına ve benzerliklerine ilişkin algılarının incelendiği görülmektedir.

Görüldüğü üzere “Çiçek Ailesi Resmi Çiz” testi, aile üyelerinin birbirine yakınlığı, ailede baskın olan duygular, aile üyelerinin baskın özellikleri, çizen kişinin iç dünyası ve duyguları hakkında önemli ipuçları verebilmektedir (Halmatov, 2016). Psikolojik danışmanların danışma sürecinde; danışanlarının aile ilişkilerini, aile içi baskın duyguları ve bireyin aile içindeki konumu gibi durumları daha iyi anlamaları ve danışanlarının resim ve metaforlar aracılığıyla kendilerini daha iyi ifade edebilmelerini sağlamak için “Çiçek Ailesi Resmi Çiz” testinden yararlanabilirler. Aynı zamanda bu çalışmanın psikolojik danışman adayları üzerinde yürütülmüş olması, psikolojik danışman adaylarının kendilerine ilişkin farkındalıklarını arttırarak psikolojik danışman yeterliliğine önemli katkı sağladığı öngörülmektedir. Psikolojik danışmanların baskın duygu durumlarına ve aile ilişkilerine ilişkin farkındalıkları arttıkça, kendileri ve danışanları arasında yansıtıcı testler aracılığıyla terapötik ilişkinin artacağı, esnek bir ortamda danışanlarının duygu durumlarına, aile içi konumlarına ilişkin varsayımlarını test etme olanağı elde edilebilecekleri (Amundson, 1979) düşünülmektedir. Belirtilen amaçlar doğrultusunda, bu çalışmada psikolojik danışman adaylarının duygu durumlarına, aile içindeki konumlarına ve aile ilişkilerine ilişkin görüşlerinin “Çiçek Ailesi Resmi Çiz” testi aracılığıyla incelenmesi amaçlanmaktadır.

YÖNTEM

Araştırma Deseni

“Çiçek Ailesi Resmi Çiz” testi aracılığıyla psikolojik danışman adaylarının aile içindeki konumlarına, duygu durumlarına ve aile içi ilişkilerine ilişkin görüşlerini ortaya koymak amacıyla yapılan bu araştırma, tarama modelinde nitel bir çalışmadır. Bu çalışmada araştırmaya katılanların yaşadığı fenomenlerin anlamlarının açıklanması ya da yorumlanması istendiği için tanımlayıcı fenomenolojik araştırma paradigmasından ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden faydalanılmıştır. Fenomonolojik araştırmalarda katılımcı sayısı genellikle 3 ila 15 kişiden oluşabilmektedir ve katılımcılar, yaşadıkları deneyimlere yükledikleri anlamları ifade etmektedirler (Padilla-Díaz, 2015). Araştırmacı, fenomenolojik araştırmalarda yarı yapılandırılmış görüşme tekniği aracılığıyla bilgi veren katılımcıların deneyimlerini, duygularını ve düşüncelerini

derinlemesine ifade etmeleri için bir diyagram alanı sağlayarak ifadelerin gerçeğe mümkün olduğunca uygun şekilde yaklaşımlarını sağlayabilmektedir (Padilla-Díaz, 2015).

Araştırma Grubu

Araştırmanın katılımcılarını, 2017-2018 eğitim öğretim yılında Türkiye'nin doğusunda yer alan bir devlet Üniversitesinin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı lisans 1. ve 2. sınıf öğrencilerinden 1 erkek ve 17 kadın olmak üzere toplam 18 gönüllü öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemine dayanılarak oluşturulmuştur. Bu örnekleme yönteminde, önceden belirlenen kriterleri karşılayan birimler örnekleme alınmaktadır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008). Araştırmanın amacı ve araştırmanın doğası göz önüne alındığında araştırmacılar örnekleme seçimine yönelik bir ya da birtakım ölçütlerden yararlanabilmektedirler (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu araştırmanın örnekleme ilişkin ölçüt, katılımcıların Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalında lisans düzeyinde öğrenim görüyor olmalarıdır. Bu çalışmanın yürütüldüğü zaman diliminde sadece 1. ve 2. sınıf düzeyinde öğrenci bulunduğundan çalışma grubu bu sınıf düzeylerinden gönüllü olan öğrencilerden oluşturulmuştur.

Veri Toplama Araçları

Çiçek Ailesi Resmi Çiz Testi: Lebedeva (2011) tarafından bireyin ailesiyle ilgili algılarını, aile üyelerine yönelik yakınlık ya da uzaklıkları ve aile bireyleri arasındaki ilişki biçimlerinin boyutları hakkında ipuçları elde etmek amacıyla geliştirilen bu test de yönerge “aile üyelerinin çiçek figüründe olduğu bir aile resmini çizmeni istiyorum” şeklinde verilir. Resim çizimi bittikten sonra bireylere, “Hangi çiçekleri seçtiniz?”, “Aile üyelerinin resmini çizerken hangi duyguları hissettiniz?”, “Sizin çiçeğiniz hangi duyguyu hissediyor?”, “Hangi çiçek ailenizden kimi sembol olarak ifade ediyor?” gibi sorular yöneltebilmektedir. “Çiçek ailesi resmi çiz” testi yorumlanırken çiçekler arasındaki mesafeye, çiçeklerin canlı ya da solmuş olup olmasına, canlı renklerin kullanılıp kullanılmamasına ve çiçekler arası benzerliğe dikkat edilmektedir. Çiçekler arasındaki mesafe aile üyeleri arasındaki duygusal yakınlık ya da uzaklığa ilişkin ipucu olarak değerlendirilmektedir. Solmuş çiçekler hastalık, yaşlılık gibi fiziksel olarak olumsuz durumlarla ilişkilendirilebilirken; çiçekler arası benzerlikler ve

aynı renkte ve aynı cinsteki çiçeklerin çizimi bireyin sembolize ettiği o kişiyle benzerlik kurabildiği ve duygusal yakınlık yaşayabildiği biçiminde yorumlanabilmektedir. Katılımcıya resimdeki çiçeklerin hangi aile üyelerini temsil ettiği sorulabilmektedir. Çiçeklerin yer zeminlerine bağlı olması, köklerinin olması ya da olmaması aile bağlarının sağlam köklerinin olup olmamasıyla, aile içi güven, aile içi bağların olup olmaması hakkında ipuçları verebilmektedir. Örneğin çiçekler arası köklerin birleşip birleşmemesi de aile bağları hakkında ipuçları verebilmektedir (Halmatov, 2016). Çiçeğin boynunu bükmesi ya da kırılğan biçimde fiziksel olarak konumlandırılması sembolize edilen kişinin de kırılğan olabildiği ya da iç çatışmaları olabildiği biçiminde ipuçları sunabilmektedir (Halmatov, 2016; Lebedeva, 2011).

İşlem

“Çiçek Ailesi Resmi Çiz” testinde, katılımcıların çizdiği resmin metaforik olarak yorumlanması söz konusudur. Araştırmacılardan ikisi “Çiçek Ailesi Resmi Çiz” testinin eğitimini almış ve bu testi metaforik olarak uygulama becerisi edinmişlerdir. Katılımcılara araştırmayla ilgili sözlü bilgilendirme yapılmış olup gönüllülük esası vurgulanmıştır. Katılımcılardan ilk önce boş bir A4 kâğıdına “Bir Çiçek Ailesi Resmi” çizimleri istenmiştir. Daha sonra çiçek ailesi resminin nasıl yorumlanabileceğiyle ilgili bu konuda eğitim alan uzman psikolojik danışmanlar tarafından konu anlatımı gerçekleştirilmiştir. Her bir öğrenci yanında oturan arkadaşının resmini yorumlamıştır. Daha sonra araştırmacılar, öğrencilerle görüşerek ve hangi yorumların onların iç dünyalarıyla ilişkili olup olmadığıyla ilgili görüşlerini almışlardır. Katılımcıların çizdikleri örnek çiçek ailesi resimleri, EK 1’ de Resim-1, Resim-2 ve Resim-3 olarak gösterilmektedir.

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen verilerin analizinde “içerik analizi” tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmacılar, görüşmeler tamamlandıktan sonra söylenenleri bilgisayar ortamında yazılı metin haline getirmişlerdir. Araştırmacılar metin içindeki kavramlara yönelik tekrar tekrar kodlamalar yapmışlardır. Yapılan kodlamalardan da benzer kavram ve ilişki örüntülerine yönelik olanlar bir araya getirilerek kategoriler oluşturulmuştur.

BULGULAR

Öğrencilerin “Çiçek Ailesi Resmi Çiz” testi aracılığıyla duygu durumlarına, aile içindeki konumlarına ve buldukları ailenin özelliklerine ilişkin görüşleri Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Öğrencilerin “Çiçek Ailesi Resmi Çiz” Testi Aracılığıyla Duygu Durumlarına, Aile İçindeki Konumlarına ve Buldukları Ailenin Özelliklerine İlişkin Görüşleri

Kategori	Frekans
<i>Duygu</i>	4
Kaygılı Hissetme	2
Özgüvenli Hissetme	1
Aile İçinde Değerli Hissetme	1
<i>Bireyin Aile İçindeki Yeri</i>	3
Aile İçinde Kırılgan Olması	1
Ailenin Merkezinde Olması	1
Aile İçinde Aidiyet Duymaması	1
<i>Bulunduğu Ailenin Özellikleri</i>	21
Kardeşler Arası Benzerliğin Olması	5
Ailenin Bir Bütün Olarak Görülmesi	5
Ailenin Mutlu Olması	4
Ebeveynler ve Kardeşler Arası Benzerlik Olması	4
Kardeşlerin Eşit Değerde Olması	1
Annenin Kırılgan Olması	1
Aile Üyelerinin Hem Birlikte Hem de Bağımsız Olmaları	1
<i>Aile İçi İlişkiler</i>	8
Aile Üyeleriyle Zayıf Bağ Olması	3
Aile Üyeleriyle Yakın Bağ Olması	3
Aile İçinde Kopukluk Olması	1
Aile Üyeleri Arasında Mesafe Olması	1

Tablo 1’de görüldüğü üzere “Çiçek Ailesi Resmi Çiz” testinin uygulamasına katılan katılımcıların görüşlerine dayalı olarak “duygu”, “bireyin aile içindeki yeri”, “bulunduğu ailenin özellikleri” ve “aile içi ilişkiler” olmak üzere dört ana temaya ulaşılmıştır. “Duygu” teması altında “özgüvenli hissetme” (n=1), “kaygılı hissetme” (n=2), “aile içinde değerli olduğunu hissetme” (n=1) alt kategorileri

elde edilmiştir. “Bireyin aile içindeki yeri” teması altında “aile içinde kırılma olması” (n=1), “ailenin merkezinde olması” (n=1), “aile içinde aidiyet duymaması” (n=1) alt kategorileri yer almıştır. “Bulunduğu ailenin özellikleri” teması altında “ailenin mutlu olması” (n=4), “kardeşler arası benzerliğin olması” (n=5), “ebeveynler ve kardeşler arası benzerliğin olması” (n=4), “ailenin bir bütün olarak görülmesi” (n=5), “babanın baskın olması” (n=2), “annenin üretken olması” (n=2), “kardeşlerin eşit değerde olması” (n=1), “annenin kırılma olması” (n=1) ve “aile üyelerinin hem birlikte hem de bağımsız olmaları” alt kategorileri elde edilmiştir. “Aile içi ilişkiler” teması altında ise “aile üleriyle zayıf bağ olması” (n=3), “aile üleriyle yakın bağ olması” (n=3), “aile içinde kopukluk olması” (n=1) ve “aile üyeleri arasında mesafe olması” (n=1) gibi alt kategoriler elde edilmiştir.

TARTIŞMA

Psikolojik danışman adaylarının duygu durumlarına, aile içindeki konumlarına ve aile ilişkilerine ilişkin görüşlerinin “Çiçek Ailesi Resmi Çiz” testi aracılığıyla incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada, katılımcı görüşlerinin “duygu”, “bireyin aile içindeki yeri”, “bulunduğu ailenin özellikleri” ve “aile içi ilişkiler” olmak üzere dört ana tema altında toplandığı görülmüştür. Araştırmanın bulguları değerlendirildiğinde, öğrencilerin “buldukları ailenin özellikleri” teması altında “ailenin mutlu olması”, “kardeşler arası benzerliğin olması”, “ebeveynler ve kardeşler arası benzerliğin olması”, “ailenin bir bütün olarak görülmesi” daha sıklıkla ortaya çıkan görüşler olduğu görülmektedir. Nitekim aile üyelerinin metafor olarak aynı çiçekleri temsil etmeleri, birbirine benzer karakteristik özellikler göstermelerıyla bağdaştırılmaktadır. Çiçek ailesi resminde yer alan çiçeklerin ya da yaprakların aynı kökle birleştirilmesi ise aile içi birlikteliğin yoğun olmasıyla bağdaştırılmaktadır (Halmatov, 2016). Bu bağlamda çalışmaya katılan öğrencilerin bir kısmının aile üyelerini çizerken birbirine benzer aile üyelerini aynı çiçek cinsiyiyle sembolize ettikleri söylenebilir. Aynı zamanda öğrencilerin bir kısmı “bulunduğu ailenin özellikleri” kategorisi altında “ailenin bütün olarak görülmesi” ve “aile üyelerinin hem birlikte hem bağımsız olmaları” yönünde görüş belirtmişlerdir. Ayrıca “aile içi ilişkiler” kategorisi altında “aile üleriyle yakın bağ olması” yönünde görüş elde edilmiştir. Bu şekilde olumlu aile özellikleri ve olumlu aile ilişkileri yönünde bulguların elde edildiği çalışmalar da bulunmaktadır. Biasi, Bonaiuto ve Levin (2014) yaptıkları

çalışmada, 7-10 yaş arasındaki çocuklardan “aile resimleri” çizmeleri istenmiş ve çocukların kullandıkları renklere ve aile duruş pozisyonlarına göre çocukların “aile üyeleriyle olan ilişkileri” incelenmiştir. Araştırmacılar, açık yeşil, parlak sarı, pembe ve açık mavi gibi renkler kullanan çocukların “aile üyeleri arasında yakın ve sıcak bağ” olduğu; koyu mavi, gri, siyah gibi renkleri kullanan çocukların “aile üyeleri arasında çatışmalı ilişkilerinin” olduğu yönünde bir sonuca varmışlardır. Yapılan başka bir çalışmada (Metin ve Üstün, 2010), çocukların aile içinde kendilerini nasıl konumlandıklarını ortaya koymak amacıyla çocuklardan aile resmi çizmeleri istenmiştir. Çocukların bir kısmının “aile ilişkilerinin yakın olması”, “aile üyelerinin birbirlerini sevmeleri” yönünde resimler çizdikleri görülmüştür. Örneğin çocuklardan birinin yaptığı resimde sıcak ve yakın aile ilişkileri öne çıkmış; babasının (babasının kucığında yeni doğmuş bebek) ve annesinin yanında kendisini merkezde, mutlu çizdiği belirtilmiştir. Öte yandan başka bir resimde ise babasının ilk evliliğinden olan iki kardeşe resimde yer vermeyen 6 yaşındaki bir kız çocuğu; anne, babasını ve kendisini resimde çizdiği araştırmacılar tarafından belirtilmiştir. Araştırmacılar, bu aile resminde çizilenler bağlamında çocuğun abla/abileriyle arasında boşluk olduğu ve kendini onlara “uzak” hissetmiş olabileceği biçiminde yorumlamışlardır. Aile üyeleri arasında uzak bağ olması gibi durumlar kardeşler arasında da gözlenebilir. Aynı çalışmada 6 yaşındaki çocuklardan birinin resminde “kardeşlerin birbirinden uzak konumlandırıldığı”, “kardeşler arası uzak ilişki” yönünde ifadelerin öne çıktığı; bunun da araştırmacılar tarafından kardeş kıskançlığı, rekabet gibi durumlarla ilişkili olabileceği şeklinde yorumlandığı görülmektedir (Metin ve Üstün, 2010).

Benzer şekilde Batı da (2012) yaptığı çalışmada 4-12 yaş arasındaki çocukların duygu durumlarını resimler aracılığıyla incelemiş ve 12 yaşında bir kız çocuğunun bir aile resmi çiz testinde “kendisi ve annesini birbirinden uzak” çizdiğini belirtmiştir. Araştırmacı, çocuğun “aile resmi çiz testinde” babasının çiçek suladığını ve kendisi ile kız kardeşini anneden uzak çizdiğini belirttiğini; buradan hareketle babanın aile içinde daha pasif olduğu, annenin daha baskın ve eleştirel olduğu yönünde yorumlanabileceğini ifade etmiştir. Aynı zamanda çocuğun depresif/hoş olmayan duygular hissedebildiği yönünde yorumlar yapılmıştır. Bu araştırmada ise katılımcıların küçük bir kısmı “kaygılı hissetme” biçiminde hoş olmayan duygular içinde olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Ayrıca bu araştırmada alan yazındaki bulgulara benzer olarak “aile içi ilişkiler” kategorisinde “aile içinde kopukluk olması”, “aile üyeleri arasında mesafe olması”, “aile üyeleriyle zayıf bağ olması” yönünde görüşler elde edilmiştir. Çocukların aile içi

tutumlarının ve baskın duygularının “çiçek resmi çiz” testi aracılığıyla incelendiği başka bir çalışmada benzer olarak çocukların bir kısmının resimlerinde çiçekler arasında ev resmi çizdikleri ve evin “aile içindeki ayrılıkları” ve “aile içindeki zayıf ilişkileri” sembolize edebileceği yönünde yorumlar yapılmıştır (Schapir, 1986).

Bu araştırmadan elde edilen diğer bulgulara göre, birer katılımcı “çiçek ailesi resmi çiz testi” aracılığıyla “özgüvenli hissetme”, “aile içinde değerli hissetme” gibi hoş duygular yaşadıklarını ifade etmiştir. Bu bağlamda birey o anda hangi duyguları hissediyor ise yansıtıcı testler aracılığıyla o duyguları açığa çıkardıkları yönünde bir yorum yapılabilir. Hass-Cohen ve ark.’larının (2016) yaptıkları çalışmada, 6-11 yaş arasındaki çocukların “duygu durumlarını” onların çizdikleri resimler vasıtasıyla incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmaya katılan çocukların bir kısmının canlı renkler kullandıkları ve ağaç, güneş, aile üyelerinin mutlu gösterilmesi gibi çizimlerin onların “huzurlu” ve “mutlu” olduklarına dair hislerini ifade ettiği belirtilmiştir.

Bu çalışmada “bulunduğu ailenin özellikleri” kategorisi altında “babanın baskın olması” (n=2), “annenin kırılgan olması” yönünde bulgular elde edilmiştir. Yapılan başka bir araştırmada (Batı, 2012) aile resmi çiz testi aracılığıyla annenin daha baskın olabildiği yönünde elde edilen bulgular dikkate alındığında “aile resmi çiz testi”, “çiçek ailesi resmi çiz testi” gibi yansıtıcı testler aracılığıyla aile içindeki rollerin baskın oluşuyla ilgili ipuçları elde edilebileceği söylenebilir. Diğer taraftan alanyazına bakıldığında bu araştırmadan elde edilen bulgulara benzer bulguların elde edildiği araştırmalara da rastlanabilmektedir. Lebedeva (2011) çalışmasında 18-65 yaş arası bireylerin ve 7-17 yaş arasındaki çocuk ve ergenlerin aile içinde kendilerini nasıl konumlandıklarını, aile içindeki kişilerarası ilişkilerini ve duygu durumlarını incelemek amacıyla “çiçek ailesi resmi çiz” tekniğinden yararlanmıştı. Lebedeva (2011), aynı zamanda kendisinin geliştirmiş olduğu “aile resmini çiçek figürü aracılığıyla çiz” testiyle veri toplamış ve görüşmeler aracılığıyla da bireylerin çizimlerle ilgili görüşlerini almıştır. Araştırmacı çalışmada, örnek olarak sunduğu resimlerden 28 yaşındaki genç bir kadın psikoloğun çizdiği bir resimde “aile ilişkilerini belirleyen duygusal ilişkinin” tasvir edildiğini, kişinin kendisini sol tarafta küçük bir kırmızı çiçek olarak betimlerken; kendi çiçek resminin üzerinde babasını büyük bir kırmızı çiçek olarak tasvir ettiğini belirtmiştir (Lebedeva, 2011). Araştırmacı buradan yola çıkarak o kişinin babasının kızına karşı “aşırı koruyucu” ve “kızı üzerinde baskın oluşu” yönünde bulgular elde edildiğini belirtmiştir. Lebedeva (2011) araştırmaya katılan kanser teşhisi alan 42 yaşındaki bir kadının kendi çiçek tasvirini ise “kırılgan”, “desteğini

kaybetmiş” biri olarak resmettiğini; o kişinin annesinin de kanser teşhisi sonrası vefat ettiğini ve annesini resmin sol tarafına çizerek geçmişe ilişkin metafor kullanarak annesini “kırılgan” bir çiçek olarak tasvir ettiğini belirtmiştir. Araştırmacı ayrıca o kişinin kendisini sembol olarak seçtiği çiçek tasvirinin kökünün olmadığını bunun da aidiyet hissinde sıkıntı olabileceği şeklinde yorumlanabileceğini belirtmiştir. Araştırmacı, araştırmaya katılan katılımcıların bir kısmının resimlerinde deneyimledikleri “ölüm” tasvirini metafor olarak yansıttıklarını ve “kırılgan hissetmeyle” ilişkili resimlerin ve tasvirlerin elde edildiğini ifade etmiştir. Bu çalışmada da benzer olarak “bireyin aile içindeki yeri” kategorisi altında “aile içinde aidiyet duymaması” yönünde alt kategori elde edilmiştir.

SINIRLILIKLAR VE ÖNERİLER

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniğine göre 18 öğrencinin görüşlerine dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin aile içi ilişkilerine ilişkin nicel verilerden yararlanılması söz konusu olsaydı araştırmanın nitel bulguları nicel bulgular ile desteklenebilirdi. Diğer bir ifadeyle araştırmanın karma bir desen olmaması, araştırmanın sınırlılığını oluşturabilir. Aynı zamanda araştırma gönüllülük esas alınarak yürütüldüğünden erkek katılımcı sayısının azlığı da sınırlılık teşkil etmektedir. Araştırmanın bulguları doğrultusunda birtakım önerilerde bulunulabilir. İleriki çalışmalarda “çiçek ailesi resmi çiz” testi aracılığıyla üniversite öğrencilerinin duygu durumları, aile içindeki konumları, buldukları ailelerin özellikleri ve aile içi ilişkilerin birlikte araştırılması, nicel verilerin nitel verilerle desteklenmesi ve sonuçların bilimsel verilerle ortaya konulması önerilmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin bir kısmının “kardeşler arası benzerliğin olması”, “ebeveynler ve kardeşler arası benzerliğin olması” ve bir kısmının “ailenin bir bütün olarak görülmesi” yönünde görüş belirttikleri göz önüne alındığında üniversite öğrencilerinin buldukları ailelerin özelliklerinin ve bu özellikleri etkileyen değişkenlerin araştırılması önerilmektedir.

SONUÇ

Sonuç olarak araştırmaya katılan psikolojik danışman adaylarının çizdikleri resimler ve resimlere dair görüşleri bağlamında “çiçek ailesi resmi çiz” testi

aracılığıyla bireylerin duygu durumları, aile içindeki konumları ve aile içi ilişkileri hakkında ipuçları elde edilebileceği söylenebilir. Bu bağlamda ruh sağlığı alanında çalışan profesyonellerin, kendi aile yaşantılarını ve aile özelliklerini ifade etmekte zorlanan danışanların kendilerini daha iyi açmaları yönünde cesaretlendirmeleri amacıyla bu gibi testlerden yararlanabilecekleri düşünülmektedir.

Yazarlar Hakkında / About Authors

Zöhre Kaya, Dr. Öğrt. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Van/Türkiye, zohrekaya@yyu.edu.tr

Zöhre Kaya, Van Yüzüncü Yıl University, Faculty of Education, Department of Psychological Counseling and Guidance, Van/Turkey, zohrekaya@yyu.edu.tr

Gamze Mukba, Öğrt. Gör., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Van/Türkiye, gamzemukba@yyu.edu.tr

Gamze Mukba, Van Yüzüncü Yıl University, Faculty of Education, Department of Psychological Counseling and Guidance, Van/Turkey, gamzemukba@yyu.edu.tr

Rana Özkan, Dumlupınar Ortaokulu, Van/Türkiye, ranaozkan@hotmail.com

Rana Özkan, Dumlupınar Secondary School, Van/Turkey, ranaozkan@hotmail.com

Yazarların Notu / Author's Notes

Bu çalışmanın ilk hali 25-27 Ekim 2018 tarihinde Samsun'da yapılan 20. Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde PDR 2018.000416 bildiri numarası ile sözlü sunum olarak sunulmuştur.

This study was presented as an oral presentation in the 20th International Psychological Counseling and Guidance Congress organized by Turkish Psychological Counseling and Guidance Association in Samsun in November, 25th-27th, 2018.

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest

Yazarlar tarafından çıkar çatışmasının olmadığı rapor edilmiştir.

No conflict of interest has been reported by the authors.

Fonlama / Funding

Herhangi bir fon desteği alınmamıştır.

No fundingsupport was received.

ORCID

Zöhre Kaya <http://orcid.org/0000-0001-9211-3632>

Gamze Mukba <http://orcid.org/0000-0003-2287-4115>

Rana Özkan <http://orcid.org/0000-0002-1697-7022>

KAYNAKÇA

- Alibal, M. (1994). Projektif testlerle kişilik değerlendirmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 193-209.
- Amundson, N.E. (1979). Using projective assessment techniques in career counselling. *Canadian Counsellor*, 13(4), 225-228.
- Batı, D. (2012). (4-12 yaş) *Çocuk resimleri ve onların iç dünyalarının resimlerine yansımaları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Biasi, V., Bonaiuto, P. & Levin, J. M. (2014). The “colour family drawing test”: A comparison between children of “harmonious” or “very conflictual families”. *Psychology*, 5, 2099-2108.
- Burkitt, E., Barret, M. & Davis, A. (2005). Drawings of emotionally characterised figures by children from different educational backgrounds. *International Journal of Art and Design Education*, 24(1), 71- 83.
- Büyüköztürk, S., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, S. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (14. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cherney, I. D., Seiwert, C. S., Dickey, T. M. & Flichtbeil, J. D. (2006). Children’s drawings: A mirror to their minds. *Educational Psychology: An International Journal of Experimental Educational Psychology*. 26(1), 127-142.
- Çankırlı, A. (2011). *Çocuk resimlerinin dili*. İstanbul: Zafer Yayınları.
- Einarsdottir, J. (2007). Research with children: Methodological and ethical challenges. *Early Childhood Education Research Journal*. 15(2), 198-211.
- Halmatov, S. (2016). *Çocuk resimleri analizi ve psikolojik resim testleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Hass-Cohen, N., Chandler-Ziegler, K., Veeman, T., & Fun, S. (2016). Diversity-based characteristics of Mexican children’s drawings: A qualitative analysis of drawings collected in Mexico city. *Journal of the American Art Therapy Association*, 33(2), 81- 90.
- Kırıçoğlu, O. T. (2005). *Sanatta eğitim görmek, öğrenmek, yaratmak*. Ankara: Pegem Akademi.
- Lebedeva, L. D. (2011). Projective drawings as a method of studying a family relationship. *Social Welfare Interdisciplinary Approach*, 1(1), 112-118.
- Lev-Wiesel, R. & Al-Krenawi, A. (1999). Perception of family among Bedouin-Arab children of polygamous families as reflected in their family drawings. *American Journal of Art Therapy*, (38), 98-107.
- Metin, Ö. & Üstün, E. (2010). Reflection of siblings relationships into the kinetic family drawings during the preschool period. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 2440-2447.
- Mukba, G., Kaya, Z. ve Özkan, R. (2018). “Bir kaktüs resmi çiz” testi aracılığıyla psikolojik danışman adaylarının kişilik özelliklerine ve duygu durumlarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 2(4), 389-397.
- Padilla-Díaz, M. (2015). Phenomenology in educational qualitative research: Philosophy as science or philosophical science? *International Journal of Educational Excellence*, 1 (2), 101-110.

- Schapir, E. (1986). The expression of self in flower drawings. *Special Education and Rehabilitation*, 1(1), 97-106.
- Yavuzer, H. (2007). *Resimleriyle çocuk: resimleriyle çocuğu tanıma*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. Genişletilmiş Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz, T. (2017). Klinik psikolojide sanat ve sanat uygulamaları. *Tykebe Sanat ve Tasarım Dergisi*, 2(2), 32-43.

Extended Abstract

Introduction: Psychological tests are materials that measure and evaluate psychological variables prepared in accordance with all developmental periods of the individual. Reflective tests, which are one of the psychological tests, are known with indeterminate stimuli such as inkblot tests prepared according to the suggestions of psychoanalytic theory. Picture tests among the reflective tests can help us to obtain important clues about internal conflicts, challenges and attempts to deal with them (Halmatov, 2016).

During the counseling process of psychological counselors; It is thought that it is important for their clients to better understand situations such as family relationships, family predominant emotions and individual position in the family, and to benefit from the “Draw a Flower Family Picture Test” to enable clients to express themselves better through painting and metaphors. At the same time, this study is envisaged to increase the capacity of psychological counselors. It is foreseen that as psychological counselors become more aware of their dominant mood and family relations, they may have the opportunity to test their assumptions (Amundson, 1979) about their affect-states, family positions in a flexible environment where the therapeutic relationship will be increased through reflective tests between themselves and their clients. The goal of this study is to examine the views of psychological counselors about their affect-states, their positions in the family and their relations with family members through the “Draw a Flower Family Picture Test”.

Method: This research, which was conducted in order to reveal the opinions of psychological counselor candidates about their positions in the family, their mood and family relations, is a qualitative study in the screening model and based on hermeneutical phenomenology. The qualitative method is known to be a qualitative process where data is gathered through methods such as interview, observation and document analysis, which enables the object to be revealed objectively and wholly (Yıldırım & Şimşek, 2013). The data of the study was obtained by semi-structured interview technique. As a result of the interviews with the students, the researchers took notes about what comments were compatible with their inner worlds according to the “Draw a Flower Family Picture Test”. The content analysis technique was used to analyze the data obtained from the study. After the interviews were completed, the researchers made the written text in the computer environment.

Results: Based on the opinions of the participants who participated in the implementation of the “Draw a Flower Family Picture Test”, four main themes were obtained as “affect-state”, “the place of the individual in the family”, “family characteristics”, “family relations”. While the subthemes of “family characteristics” were found as “family feeling as being happy” (n=4), “having similarity between siblings”

(n=5), "having similarities between parents and siblings" (n=4), "seeing the family as a whole" (n=5); Under the theme "family relations" following: "weak linkage with family members," (n = 3), "close ties with family members" (n = 3).

Discussion & Conclusion: In this study, it has been aimed to examine the opinions of the psychological counselors about their feelings, their positions in the family and their family relations through the "Draw a Flower Family Picture Test" and according to the participants' opinions four themes have been emerged as "affect-state", "the place of the individual in the family", "family characteristics", "family relations".

"Close relations" has been obtained related to "family relations" under the four main themes. Similarly, there are studies on positive family characteristics and positive family relations (Biasi, Bonaiuto, & Levin, 2014; Metin, & Üstün, 2010). Under the "family relations" category, the subthemes as "weak ties with family members" and "the distance between family members" have been obtained. When we look at the studies in the literature, there are studies that support these findings (Bati, 2012; Schapir, 1986).

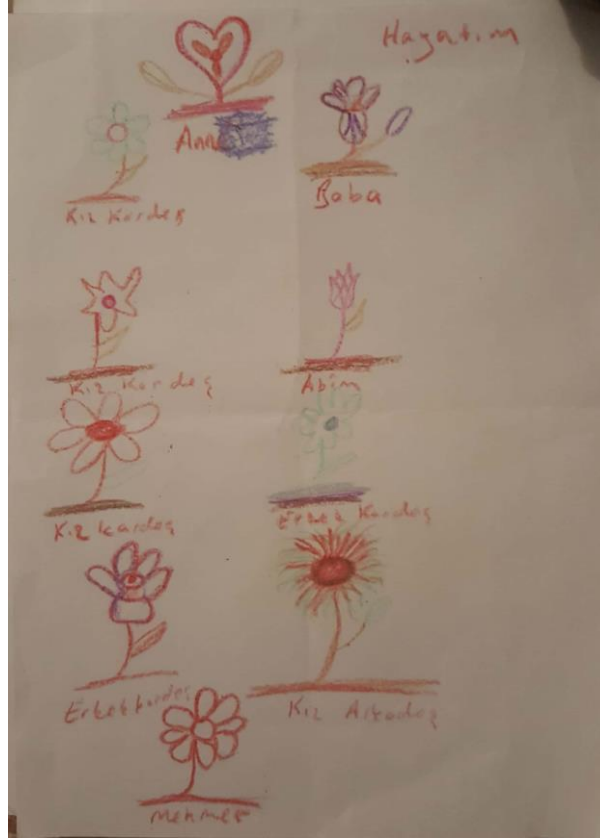
In line with the findings of the research, it is recommended to investigate the emotional status of the college students, their positions in the family, the characteristics of the families and family relations together and the results should be presented by the scientific data.

EK 1

Resim 1. Örnek Çiçek Ailesi Resmi, 21 Yaş Kadın.

Resim 2. Örnek Çiçek Ailesi Resmi, 22 Yaş Erkek.

Resim 3. Örnek Çiçek Ailesi Resmi, 22 Yaş Kadın.

